

Razvoj savremenog novaca

1.Uvod u karakteristike I razvoj savremenog novca

Novac je društveno-ekonomska kategorija koja je u svom dugom evolucionom procesu najuže vezana za razvoj proizvodnih snaga, robnu proizvodnju I podelu rada – dakle za razvoj društva u celini. On je osnova monetarnog sistema svake privrede. Novac je sve ono što služi kao opšte prihvaćeno sredstvo razmene – odnosno sredstvo plaćanja. Novac je imovina koja se uobičajeno koristi prilikom nabavke roba I usluga.

U prvoj fazi naturalne privrede I razmene dobara prometna vrednost se odvijala na principu razmene roba za robu. To je bila primitivna robna razmena -trampa

R –R

Karakteristike ove robne razmene su:

- neprakticna, usporava promet, problem uporedjivanja
- vrednosti raznovrsnih roba
- potrebna dvostruka podudarnost volja

Daljnji razvoj naturalne privrede I razmene dobara je pokazao da su se neka dobra počela više ceniti u razmeni. Tako se stvara proizvod kojim se može meriti upotrebna vrednost više drugih proizvoda. Umesto prostog ili slučajnog oblika vrednosti pojavljuje se prošireni oblik vrednosti.Redovno je neki proizvod bio taj koji se rado primao I nalazio, nasuprot niza drugih proizvoda. Vremenom ta roba koja se izdvaja iz ostalog robnog sveta, I suprostavlja se svim drugim robama počinje funkcioniirati kaonovac najprimitivnijeg robnog oblika – razvija se novi oblik prometne vrednosti.

Proizvodi koji počinju cirkulisati kao prvi oblici novca, gube izvesna svojstva I postaju posebne robe – oni postaju opšti ekvivalent koji se sve više upotrebljava isključivo u procesu razmene ostalih proizvoda.

Razvijeni robni promet

R -N –R

Karakteristike ove robne razmene su:

- Robni novac -posebna vrsta robe koja služi kao opšti posrednik u razmeni svih drugih roba.
- Lakše je obaviti dve novcane transakcije nego jednu trampu.

Tokom istorije razlicite vrste robe vršile su ovu funkciju: stoka, maslinovo ulje, gvožđe, bakar, srebro, cigarete. Zapaža se da je stoka najviše korišćena kao sredstvo u razmeni, pa se čini da odatle potiče naziv za novac – **pecunia** (pecus – govedo).

Svaka vrsta robnog novca ima svoje prednosti i nedostatke: stoka se ne može deliti na manje delove, neke robe su odložne kvarenju, neke nisu pogodne za prenos.

Izdvajanjem robe opšteg ekvivalenta iz ostalog robnog sveta, stvara se osnova za nastanak I razvoj novčanog oblika vrednosti. U procesu razmene ovaj opšti ekvivalent dobija posebnu društvenu funkciju, te svojim “predmetnim sadržajem” izražava vrednost drugih roba.

Roba opšti ekvivalent dobija time karakteristike novca u kojem, I preko kojeg u izražene vrednosti svih ostalih roba. Kada je uloga opšteg ekvivalenta pripala jednoj robi o rasla sa njenim prirodnim oblikom specifične robe (zlato I srebro), kada je stekla monopol kao opšti ekvivalent – onda ona postaje novac. Do XIX veka metali preuzimaju u potpunosti ovu ulogu. Novac je roba, ali istovremeno I pošti ekvivalent svih drugih roba. Upotrebna vrednost te robe rezultat je određenog konkretnog rada, utrošenog u njenu proizvodnju . Dobijajući monopol opšteg ekvivalenta od strane jedne robe, ova postaje novčana roba. Iz proširenog prometnog oblika vrednosti razvija se novčani oblik vrednosti. Novac nastaje kao neophodan proizvod razvijene robne razmene. Evolucija oblika prometne vrednosti od jednostavnog – preko opšteg – do novčanog, u osnovi predstavlja genezu novca. Evolucija novca u sve razvijenijem I masovnijem ostalom svetu roba gubila je iz vida njegovo prekllo, a pre svega u građanskoj monetarnoj teoriji vezanoj za sledeće nove pojave:

1. Osamostaljenje određenih funkcija novca,
2. Zloupotreba novca, uz njegovo korišćenje za brojne druge ciljeve izvan normalnih noćanih funkcija.
3. izvanredan razvoj pojedinih oblika novca (depozitni novac, međunarodni novac, elektronski novac
4. nestanak ili “zakržljavanje” nekih funkcija novca (novac kao blago, novac kao mera vrednosti, transformacija svetskog novca) I dr.

2. Novčanica ili banknota

Novčanica predstavlja svaki oblik novca, ili surogat novca, koji se pojavljuje u obliku papirne cedulje, bez obzira na postanak, ekonomsko značenje I pravnu normu. Surogati novca su zamenici novca koji, kao vrednosni papiri (menice, čekovi I sl.), sadrže pravo koje imalac tog papia ima na određenu količinu punovrednog novca (zlata).

Novčanica nastaje postepeno u toku rzvoja novčanog sistema, ona postaje surogat pravog novca, a razvija se zbog potreba prometa. Novčanice nemaju nikakvu “unutrašnju” ili materijalnu vrednost, ali zbog činjenice da glase na određeni iznos zlata one u prometu zamenjuju punovredni kovani novac. Materijalni zastupnik (surogat) se mogao lako pretvoriti u odgovarajuću količinu novčane robe – zlata ili srebra, zavisno od toga koji je od navedenih metala služio kao novčana roba, odnosno koji je monetarni sistem bio na snazi. Time je novčani surogat u cirkulaciji zamenik pravog novca. Na temelju deponovanog zlata, ili metalnog , kovanog, obično zlatnog novca, bankari su izdavali pismene cedulje koje su glasile na odrešenog bankara u drugom udaljenom mestu, njemu se na taj način naređivalo da isplati određeni iznos zlatnog kovanog novca. Te cedulje su cirkulisale I zamenjivale pravi novac. Iz tih papirnih cedulja, koje su izdavale banke, postepeno se razvila banknota (kao kombinacija menice, banke I čeka).Lice koje je izdalo cedulju je trasat I trasant. Banknota se pušta u promet u početku samo u visini deponovang zlata kod bake. Stoga je ona pravi surogat novca, potpuno konvertibilna svakog momenta u zlato. Banknota se osamostaljuje I sve dok se ne pretera sa emisijom, u odnosu na zlatno pokriće ova delimična konvertibilnost ne neće ni zapaziti. Ekonomske

I prometne prednosti, omogućile su da se razvije celi sistem emisije I povlačenja banknota. Doneseni su I posebni propisi o sistemu pokrića emitovanih novčanica ili banknota u zlato. Surogati novca nastaju iz potreba prometa, pre svega zbog nedovoljnog širenja zlatnog novčanog optičaja I zbog nesigurnosti transporta zlata I kovanog punovrednog novca. U slučaju kada država zakonski ukida čak I delimičnu konvertibilnost banknota u zlato, banknota dobija prisilni tečaj, te postaje zakonsko sredstvo plaćanja I prometa. Banknota se pretvara u papirni novac.

3. Papirni novac

Papirni novac ne traži se zbog sebe samog već zbog stvari koje se mogu njime kupiti. Pogodno je sredstvo razmene, lako nosivo, moguća zaštita od falsifikovanja. Zabrana privatnog štampanja novca čini ga oskudnim.

Papirni novac sam po sebi nema gotovo nikakve vrednosti, njegova vrednost je posredan I to samo toliko, koliko taj novac predstavlja zlato I druge robe. Vrednost papirnog novca zavisi od pokrića robama i masom roba koje stoje nasuprot tom novcu, a ne zlatom koje reprezentuje. Papirni novac ima vrednost samo zato što funkcioniše u optičaju. Razvio se zbog potreba prometa i kroz stalne napore usmjerene u pravcu olakšanja prometa. Moderni novčani sistem papirnog novca pokazuje da je to definitivni državni novac, koji obavlja funkciju prometa I plaćanja. To je papir utvršene forme I nominal, bez svoje unutrašnje vrednosti, lišen bilo kakvog metalnog pokrića, a danas I bilo kakve veze sa zlatom. Papirni novac je relativno bezvredan papir, koji se u prometu mora primiti u neograničenim količinama pošto ga je država proglasila definitivnim zakonskim sredstvom prometa I plaćanja. Monopol na izdavanje papirnog novca dobija država odnosno centralna (emisija) banka. Vrednost papirnog novca osigurava se njegovim prometnim funkcijama, odnosno ukoliko se više raznosvrskih kvalitetnih roba dobije za taj novac, utoliko mu je vrednost veća. Pored papirnog novca centralne banke, prisilan tečaj mogu imati I razni oblici državnih vrednosnih papira, obveznice, bonovi I sl. Koji cirkulišu u prometu I koji se moraju primiti u određenom obliku u procesu cirkulacije. Papirni novac unutar nacionalnih granica svake zemlje u potpunosti je zamenio raniji punovredni zlatni novac, ali se tu njegova moć I završava. Izvan granica zemlje on prestaje da funkcioniše kao zakonsko I definitivno sredstvo plaćanja, jer njegovu ulogu u međunarodnom prometu I plaćanjima preuzima punovredni robni novac, zlato odnosno drugi oblici međunarodnih sredstava plaćanja. Tu ulogu jedno vrijeme je obavljalo zlato, a kasnije konvertibilne valute

4. Depozitni novac

Depozitni ili žiralni, knjižni ili skripturalni odnosno bankarski (kreditni) novac, razvija se iz funkcije novca kao platežnog sredstva, jer je depozitni novac u osnovi kreditni novac. Nastaje uglavnom odobravanjem kredita na račun korisnika. Savremeni novac je potraživanje. Gotov novac je potraživanje na banku, dok je depozitni novac – potraživanje od depozitne banke.

Komitent (klijent), koji je dobio kredit, ima pravo da raspolaže ti novčanim sredstvima, plaćanjem drugim komitentima iste ili neke druge banke, ili podizanjem gotovog novca. Banke se pretvaraju iz uloge čuvara I posrednika u prometu novcem u stvaraoce novca. Na toj osnovi je nastao I razvio se poznati proces višestrukog umnožavanja ili

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

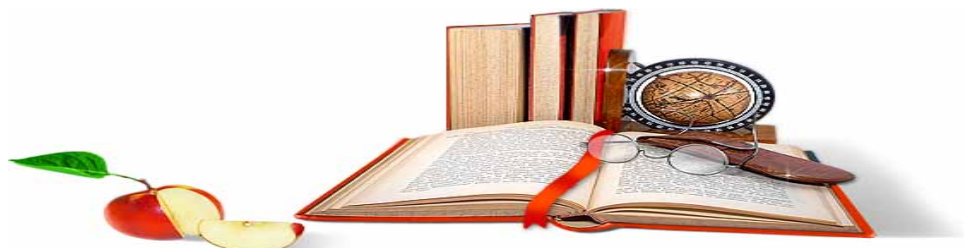
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA

RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.MAGISTARSKI.COM

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com